

TERMÍN: 04.03.2024

xx22633xx
Recenzia B
Kamil Boros
kamil.boros@mhsr.sk

*Prosím nezasahujte do tejto tabuľky*RECENZENT/KA (meno a priezvisko, pozícia, inštitúcia): **Kamil Boros**NÁZOV MATERIÁLU: **Fiktívni živnostníci**TYP VÝSTUPU*[1]: **komentár**

(pri spoločných výstupoch uviesť aj typy individuálnych vkladov):

ANALYTICKÝ ÚTVAR, REZORT: **Ministerstvo financií SR - Útvar hodnoty za peniaze**AUTORI/KY: **Adam Marek, Martin Murín, Adam Laczkó**

SPOLUAUTORI/KY: - ; - ; - ; -

RECENZNÝ FORMÁT*[2]: **1****PRIPOMIENKY:**

P.č	Pripomienka sa vzťahuje k (strana, odsek):	Text pripomienky*[3]	Odôvodnenie pripomienky	Vysporiadanie sa s pripomienkou*[4]
1	Zhrnutie	Odporúčame doplniť motiváciu pre vypracovanie materiálu.	Z materiálu nie je zrejmé, či je jeho cieľom rozprúdiť verejnú diskusiu k danej problematike, alebo či sa jedná o podklad pre potenciálne konsolidačné opatrenie.	Doplnili sme. Komentár v úvode vymedzuje motiváciu a základný rámec pre čítanie komentáru.

2	Zhrnutie	Odporúčame zjemniť „language“ (ideálne používať podmienený spôsob) pri kauzalitách, ktoré v materiáli nie sú podložené a ani sa im hlbšie nevenuje.	V materiáli nie je preukázané, že „Pre zvrátenie tohto negatívneho trendu je potrebné, aby Inšpektorát práce aktívnejšie kontroloval firmy“ (viď pripomienky 12 a 13). To isté platí pre tvrdenie, že „zamestnávanie“ fiktívnych živnostníkov ničí konkurenčné prostredie a tlačí ostatných zamestnávateľov na ich zamestnávanie.	Prepísali sme, aby sme sa vyhli podobne silným tvrdeniam.
3	Box 1, resp. niekde inde v materiáli	Žiadame doplniť informáciu o posudzovaní obchodného vzťahu medzi odberateľom „fiktívnej práce“ a jednoosobovou s.r.o. v kontexte závislej práce.	Materiál sa síce venuje fiktívnym živnostníkom, rovnaké znaky „fiktívnosti“ však môže vykazovať aj obchodný vzťah oberateľa s jednoosobovou s.r.o. V prípade, že sa sprísnia podmienky pre posudzovanie závislej práce len pre živnostníkov, alternatívnou pre živnostníkov môže byť prechod na s.r.o. namiesto TPP, čo by neprinieslo želaný efekt v podobe vyššieho výberu daní a odvodov. Materiál by mal obsahovať informáciu, že ako by sa odporúčania v kapitole 4 dotkli takejto formy obchodných vzťahov.	Doplnili sme do boxu 1.
4	Kapitola 1	Pokiaľ je to možné, odporúčame v spolupráci so ŠUSR na základe mikrodát z VZPS rozdelenie odhadu	Informácia o sektorovej štruktúre fiktívnych živnostníkov by dodala materiálu pridanú hodnotu v podobe podkladu pre	Bohužiaľ sme od ŠUSR nezískali potrebné dáta. IT používame pre ilustráciu

		počtu fiktívnych živnostníkov podľa predmetu podnikania, resp. NACE sekcií.	prípadné nastavovanie politík, keďže by bolo možné prihliadať na sektorové špecifiká (napr. pri stavebníctve, doprave...) Zároveň by takéto údaje ukázali, či je v materiáli potrebné sa podrobne venovať práve IT sektoru, alebo či sú „chýbajúce“ odvody sústredené niekde inde.	odvetvia, ktoré je prevažne postavené na ľudskej práci a pretože sa ukazuje, že využívanie fiktívnych živností sa rozšírilo z tradičnejších odvetví a profesií aj do „vyšších“.
5	Kapitola 2	Odporúčame doplniť aj odhadované náklady VS na začlenenie fiktívnych živnostníkov do sociálneho systému (náklady na PN, podporu v nezamestnanosti, prípadne aj budúce náklady na dôchodky)	Úplnosť informácií o nákladoch a benefitoch opatrení na potlačenie fiktívnych živností.	Doplnili sme do poznámky pod čiarou 6. Ide o veľmi prísny odhad, keďže viaceré dávky nebudú môcť využívať v takej miere ako zamestnanec hneď od začiatku zmeny vzťahu. Predpokladáme iba nemocenské bez pandemickej nemocenskej, ošetrovné a dlhodobé nemocenské a dávky v nezamestnanosti. Pri všetkých dávkach predpokladáme, že ako SZČO nečerpali nič, čo nemusí reflektovať skutočnosť.

6	Tabuľka 1	Žiadame doplniť informáciu o spôsobe vyčíslenia chýbajúcich odvodov v IT sektore.	Z tabuľky nie je zrejmé, či chýbajúce odvody v IT sektore zohľadňujú aj odvody fiktívnych živnostníkov. Z nášho pohľadu by odvody, ktoré platia fiktívni živnostníci, mali byť v tabuľke zahrnuté v podobe zníženia „chýbajúcich odvodov.“	Doplnili sme poznámku pod čiarou číslo 8. Výpočet priamo nepočíta s odvodmi platenými fiktívnymi živnostníkmi, pretože tie sú viac menej rovnaké s odvodmi zamestnancov. Výpočet teda berie do úvahy iba odvody zamestnávateľa za zamestnanca. Do tabuľky 1 sme uviedli interval a v texte aj naďalej prezentujeme iba jedno číslo, ktoré nie je súčtom všetkých chýbajúcich odvodov, ale len najväčších firiem, pretože medzi firmami existuje subcontracting. Zmenili sme spôsob výpočtu a po novom napočítavame chýbajúce odvody po jednotlivých firmách a nie z priemerov skupín, ako sme to robili predtým.
7	Graf 7	Odporúčame (napr. do poznámky pod čiarou) doplniť informáciu, ako je pre	Úplnosť informácií. Napr. pre prípad, že by niekto iný chcel simulácie zopakovať na inej vzorke.	Doplnili sme.

		účely tohto materiálu definovaný IT sektor.		
8	Kapitola 3	Odporúčame doplniť informáciu o medzere medzi čistým príjmom zamestnanca a živnostníka v iných krajinách, napr. pre V3.	Viacere grafy zobrazujú medzinárodné porovnanie vybraných ukazovateľov ohľadom fiktívnych živnostníkov. Bolo by vhodné doplniť aj medzinárodné porovnanie medzery medzi príjmami TPP a SZČO, ktorá by mohla naznačiť vzťah medzi finančnou motiváciou fiktívnej živnosti a jej podielom naprieč krajinami.	Doplnili sme do prílohy 4 porovnanie viacerých krajín. Bohužiaľ kvôli zložitosti SZČO (napr. v Rakúsku niekoľko kategórií, medzistupne medzi TPP a čistou živnosťou), nie je možné jednoznačne porovnať. Najvierohodnejšie porovnanie je medzi Slovenskom a Českom.
9	Kapitola 3	Odporúčame doplniť informáciu o tom, ako sa prejavili zmeny v daňovej politike ČR s cieľom potlačiť využívanie fiktívnych živností.	V materiáli je uvedené, že ČR k takémuto opatreniu pristúpilo, nie je však zrejmé, či tieto zmeny priniesli želaný efekt. Je totiž reálne, že firmy obchádzajú aj sprísnené pravidlá na posudzovanie fiktívnych živností (viď pripomienka 12).	Tento konkrétny text bol z komentáru vypustený. Do veľkej miery ho nahradil box 2, ktorý popisuje vývoj „boja“ proti švarc systému v ČR.
10	Kapitola 3 – fiktívni živnostníci a výber daní na Slovensku	1) Odporúčame vo vete „Príjmy zaostávajú, pretože celkové mzdové náklady tvoria menšiu časť HDP...“ nahradiť mzdové náklady odmenami, resp. kompenzáciami zamestnancov 2) Odporúčame do vety „Zárobky fiktívnych živnostníkov, sa	Pri porovnaní s HDP by sa mala používať terminológia národných účtov a nie podnikových výkazov.	Upravili sme podľa uvedenej pripomienky.

		nezapočítavajú medzi mzdy, ale patria do nákupu služieb“ doplniť „do nákupu služieb vo firemnom účtovníctve a do zmiešaného dôchodku v národnom účtovníctve“		
11	Kapitola 4	Odporúčame aspoň nahrubo odhadnúť náklady na jednotlivé odporúčania. Týka sa to najmä posilnenia kapacít inšpektorátov práce.	Úplnosť informácií o nákladoch a benefitoch opatrení na potlačenie fiktívnych živností.	Doplnili sme tam, kde skutočne môžu vznikáť relevantné náklady. V texte k inšpektorom uvádzame tabuľku podľa ktorej je ich počet porovnateľný s ČR. Zvýšením kapacity nemáme na mysli fyzickú kapacitu, ale kapacitu odhaľovať a pokutovať zamestnávanie fiktívnych živnostníkov. Za predpokladu, že sa inšpektori vzdelávajú priebežne, nejde o opatrenie, ktoré by malo vyvolávať dodatočné výdavky.
12	Kapitola 4 – posilnenie kapacít inšpektorátov práce	Odporúčame na základe prehľadu literatúry doplniť, či obdobné opatrenia zabrali v zahraničí.	Úspešnosť kontrol je otázna, nakoľko je veľmi tenká čiara v definícii živnostníka vs zamestnanca: - Spoločnosti, ktorým vzniká veľký rozdiel nákladov (vrátane rizík) medzi	Bohužiaľ sme nenašli relevantné a dostatočne kvalitné štúdie. Z počtu odhalených fiktívnych živnostníkov a ďalších

			TPP a živnostníkom aj tak nájdú spôsob, ako obísť vysoké náklady napriek kontrolám. Prispôbia sa novej definícii, ktorá už zo svojej podstaty nebude čiernobiela. - Je šanca, že pri priveľkom okresaní definície živnostníka budú penalizovaní aj ozajstní živnostníci, ktorých chce štát podporiť.	indícií, by sme sa však spoliehali na štúdie, ktoré riešia napr. tieňovú ekonomiku a ukazujú, že konanie hráčov je do značnej miery závislé od pravdepodobnosti odhalenia. Tá je podľa nášho názoru v súčasnosti veľmi nízka. Čistý efekt kontrol (a z nich plynúcich úprav postupov a pravidiel) preto môže byť u nás vyšší, ako v iných krajinách.
13	Kapitola 4	Žiadame doplniť aj nerepresívny spôsob znižovania počtu fiktívnych živností.	Za nerepresívne riešenia voči živnostníkom možno okrem zníženia daňovo-odvodového zaťaženia (ktoré materiál označuje za hlavnú motiváciu fiktívnych živností) považovať: - zmiernenie nákladovosti zamestnávania ľudí (odstupné, odchodné, rekreačné, príplatky naviazané na minimálnu mzdu atď.) - spružnenie trhu práce - uľahčenie možností cudzincom zamestnať sa (namiesto SZČO) - nezvyšovanie minimálnej mzdy vo vzťahu k priemernej mzde (problém	Odporúčania sme výrazne upravili a diskutujeme aj niektoré nerepresívne opatrenia. Nevenujeme sa všetkým navrhovaným, pretože, podobne ako v pripomienke 12, museli by sme rozvinúť diskusiu o true effect opatrení.

			nízkokvalifikovaných napr. v stavebníctve s vysokým podielom živnostníkov) - vzdelávacia kampaň o osobných prínosoch „pracovný pomer vs. živnosť“	
14	Naprieč dokumentom	Zosúladenie terminológie fiktívny, falošný, ekonomicky závislý živnostník	Formálna pripomienka. Používanie rozličných termínov môže byť pre čitateľa mätúce	Upravili sme. Ekonomicky závislí živnostníci ostávajú najmä v častiach, v ktorých považujeme za metodicky a vecne korektné, aby bol tento termín uvedený. Pridali sme poznámku pod čiarou 1, ktorá vymedzuje 3 hlavné pojmy komentára: pracovník, zamestnanec, fiktívny živnostník.
15	Príloha 2	Odporúčame zvážiť uvádzanie, pracovných ponúk konkrétnych firiem. (prípadne začierniť údaje o firmách, prípadne aj pracovnom portáli)	Firmy, vybrané do Prílohy 2, môžu byť vnímané ako (neopodstatnená) ukážka neférového správania sa na trhu, a teda indikácia pre kontroly inšpektorátov práce, prípadne (negatívna/pozitívna?) reklama na firmu alebo pracovné miesto. Hoci sú tieto ponuky firiem dostupné širokej verejnosti, ich výber v tomto UHP materiáli navodzuje dojem znevýhodnenia/zvýhodnenia určitej skupiny firiem.	Upravili sme texty v prílohe 2, no nepristupujeme k začierňovaniu názvov firiem.

CELKOVÉ HODNOTENIE (recenzent/ka vyplní túto časť po vysporiadaní sa s pripomienkami analytickou jednotkou):

Materiál považujeme za kvalitne spracovaný príspevok do verejnej diskusie ohľadom fiktívnych živností. Oceňujeme predovšetkým medzinárodné porovnanie, ktoré do určitej miery ozrejmuje motiváciu pre fiktívne živnosti ako aj sektorový pohľad v tabuľke 1 na mieru využívania fiktívnych živností. S odporúčaniami sa do veľkej miery stotožňujeme, vzhľadom na častokrát tenkú čiaru medzi živnosťou a TPP však ostávame skôr skeptickí ohľadom potenciálu výrazného navýšenia daňovo-odvodových príjmov do rozpočtu VS, ktoré by mohlo aplikovanie odporúčaní priniesť.

Ďakujeme za možnosť vyjadriť sa k materiálu v recenznom konaní a za zapracovanie pripomienok nad rámec toho, ako býva v rámci recenzného konania praxou. Materiál odporúčame na zverejnenie.

[1] Výber medzi: 1. analýza (komplexný analytický materiál s návrhmi konkrétnych systémových opatrení); 2. komentár (rozsahovo menší analytický materiál venujúci sa konkrétnemu čiastkovému problému); 3. manuál (metodické usmernenie vyplývajúce z potreby zjednotenia procesov a postupov v konkrétnej oblasti).

[2] Formát 1 pre komentár/manuál (2 recenzenti bez povinného odborného workshopu); Formát 2 pre analýzu (3 recenzenti a povinný odborný workshop).

[3] Do tabuľky značiť pripomienky zásadného metodologického a obsahového charakteru (nie štylistické či gramatické opravy).

[4] Vyplní analytická jednotka: pripomienka bola akceptovaná / pripomienka nebola akceptovaná a zdôvodnenie / pripomienka bola čiastočne akceptovaná a zdôvodnenie.